Negativ sosial kontroll i kristne miljøer

- juridiske problemstillinger

HJELPEKILDEN

Litt om oss:

Bakgrunn for etablering i 2012

- Ønske om å organisere hjelp og støtte til mennesker i problematiske religiøse bruddprosesser.
- Ønske om å representere gruppen i offentligheten, snakke deres sak og skape positive endringer

- 1 ansatt
- Kontor i Moss
- Ingen driftsstøtte, kun prosjektmidler (IMDi, Stiftelsen DAM, Bufdir)
- Ca 150 frivillige, alle med egenerfaring
- Ca 25 ulike religiøse miljøer representert i bakgrunnen til medlemmene/ brukere
- 1 lokalavdeling: Bergen

Arbeidsområde

- Organisering av likepersonsarbeid
- Prosjektledelse
- Rådgivning til fagpersoner
- Formidling av kunnskap til myndigheter

- Oppvekst
- Voldsutsatte
- Rettighetsbrudd

Kommer:

- Rapport rettet mot barnevernet, unge utstøtte og deres hjelpebehov.
- Overgrepsproblematikk
- Religiøse bruddprosesser og psykisk helse

Erfaringsrapporter

Likepersonsarbeid

Kontaktperson

For de som

- Planlegger et brudd
- Nylig har brutt
- Har brutt for mange år siden

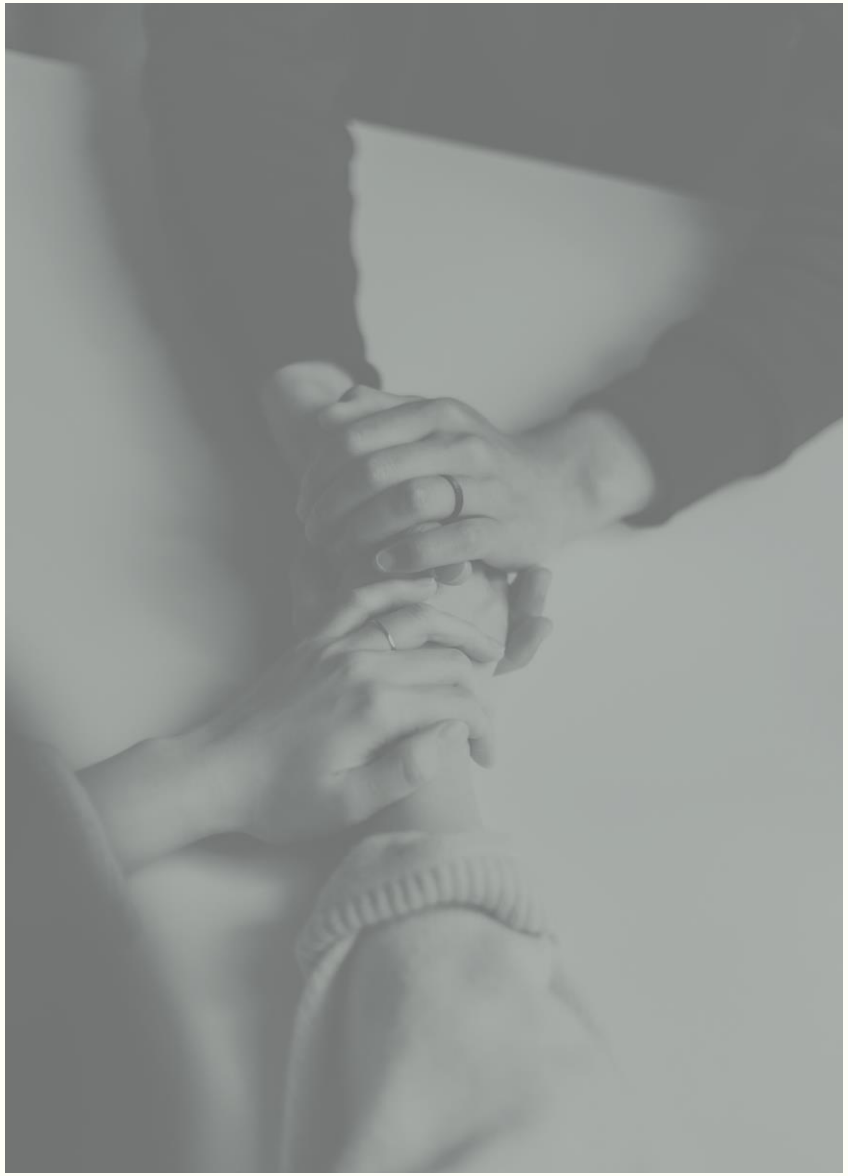

DIGITALE SAMTALEGRUPPER

CHAT VIA SNAP!

Caser via Snapchat:

- Mange mindreårige i alderen 13-17 tar kontakt
- LGBT-problematikk
- Ønsker seg ut av menigheten, men redde for konsekvensene
- Har brutt med menigheten, og kastet ut hjemmefra

Henvendelser via e-post og telefon

Negativ sosial kontroll i kristne miljøer

Negativt verdensbilde	Distanserer seg fra storsamfunnet	Behov for å beskytte medlemmer/ barna mot påvirkning
• Endetid, overlevelse fordrer at vi holder oss adskilt fra verden utenfor • Et gode venter oss i framtiden, forutsetter at vi holder oss adskilt fra verden	• Gjelder vennskap, integreringsarenaer • Håndtere alt internt	• Negativ sosial kontroll • Muliggjort gjennom en lydighetskultur

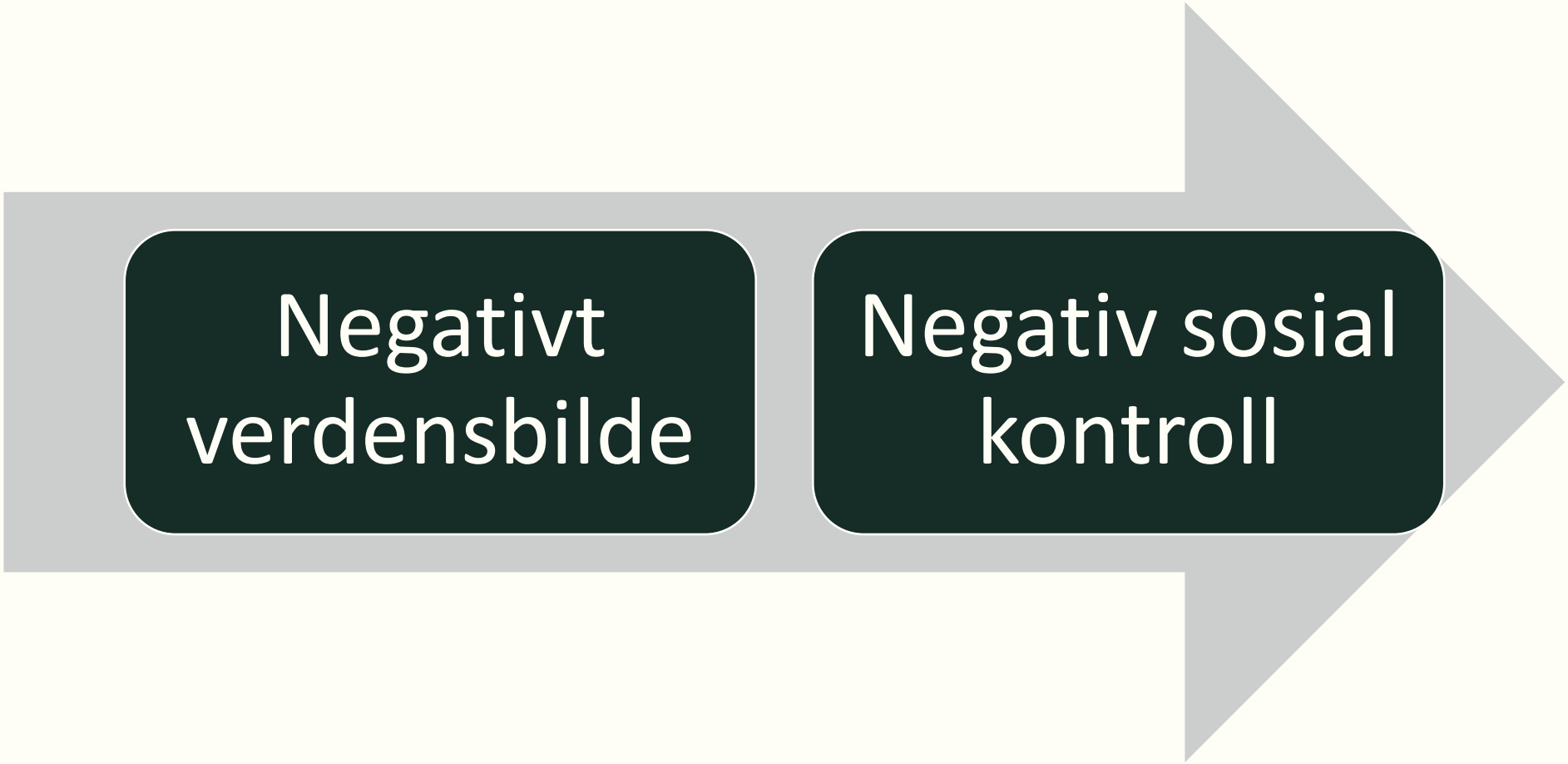
Negativt verdensbilde
Negativ sosial kontroll

Negativ sosial kontroll – likheter og ulikheter

Innvandrede miljøer	Det norske storsamfunnet	Lukkede kristne miljøer
Svake stater Staten tilbyr lite sosial trygghet og har begrenset evne til å regulere sosiale relasjoner. Familie og religion som strukturerende prinsipper	**Sterke stater** Staten tilbyr sosial trygghet og regulerer sosiale relasjoner på alle samfunnets arenaer. Juss, byråkrati og profesjoner som strukturerende prinsipper	**Fiendebilde av staten** Det religiøse miljøet lever i en stat de er skeptiske til og holder avstand til. Familie og religion som strukturerende prinsipper
Kollektivisme	Individualisme	Kollektivisme
Patriarkat	Likestilling	Patriarkat
Æreskultur	Verdighetskultur	Æreskultur
Religiøsitet	Sekularisme	Religiøsitet

Tema

1. Mindreårige og seksualitet
2. Aldersgrense for innmelding i miljøer som ekskluderer barn
3. Beskyttelse av ekskluderte barn
4. Psykisk vold
5. Overgrepsproblematikk
6. Vold i nære relasjoner
7. Skremmende forkynnelse
8. LHBTIQ+
9. Religiøse privatskoler
10. Misjonering på flyktningmottak

Gjennomgående utfordring

«Det lukkede»

Forholdet stat og trossamfunn

Skepsis til omverdenen

Mangel på transparens

Mangel på innsyn

Hvordan kan vi åpne det lukkede, bidra til bedre transparens?

Kontrollkomite

Statlig/ fylkeskommunal

Lik modell som på sykehus og statlige institusjoner

Fagpersoner (kommunepsykolog/ helsesykepleier), politiker, en brukerrepresentant, STL

Henvender seg trossamfunn som står utenfor religiøse nettverk.

Følger opp strategiplaner

- arbeid mot negativ sosial kontroll
- barns rettigheter
- vold i nære relasjoner
- overgrep

Vise til nye ressurser menigheten kan benytte seg av, gjennomgang av forskrifter, høringsmuligheter mm.

Bidra til å bedre forholdet mellom trossamfunn og storsamfunn: Transparens

Juridiske problemstillinger

1. Mindreårige og seksualitet

Sex-avhør av mindreårige

- Under 18 år: Innkalt til avhør med menighetens forstandere
  - Rykter om brudd på moralreglene
  - Observasjoner
  - Mistanker
  - Egen bekjenning av regelbrudd
- «Kyskhetsavhør»
- En form for kontroll

Problem

- Foreldrene er ikke tilstede på disse møtene.
- Ved brudd på moralreglene: Må fortelle detaljert om seksuelle aktiviteter
- Avhørene blir gjort av menn
- Avhørene oppleves svært krenkende.
- Noen ganger handler det om et seksuelt overgrep
  - Ikke nødvendig oppfølging
  - Fokus på synden/ synderen
  - Hva har du gjort feil?
- Ungdommen stiller ikke spørsmål ved dette selv pga kultur og tradisjon

Endring

- Mindreåriges seksualitet har ingenting med trossamfunnet å gjøre, de skal ikke bekjenne seksuelle aktiviteter for menigheten
- Ulovlig å avhøre medlemmer under 18 år om seksualitet
- Barnekonvensjonen: Rett til privatliv
- Egen strategiplan for å beskytte barns rettigheter
- En kontrollkomite følger opp dette

«Veiledning» av ungdommer vedr seksualmoral

- Mye fokus på seksualitet
- Bekjempe sine lyster og tanker
- Seksuelle tanker er synd og fører til fortapelse

Publikasjoner rettet mot ungdom:

Demonene fryder seg når mennesker gjør noe som Jehova har forbudt. Demonene liker for eksempel at en gutt og en jente leker med hverandres kjønnsorganer. Vi vil ikke at demonene skal få noe å fryde seg over, vil vi vel?

(Hør på den store lærer, Selskapet Vakttårnet)

Problem

- Tilbakemeldinger: fokuset på seksualitet er sårt og smertefullt
- Å systematisk forkynne dette for unge skaper negativt forhold til egen seksualitet
- Skamfølelse til seksualitet også etter å giftet seg

Forslag

- Menigheten må ha en strategiplan for hvordan de skal bidra til å beskytte barns rettigheter
- En kontrollkomite følger opp dette arbeidet. Går gjennom publikasjoner og undervisningsmateriell rettet mot ungdom.

2. Aldersgrense for innmelding i miljøer som ekskluderer barn

Problem

- Ihht til statsforvalterens avgjørelse vedr trossamfunnet Jehovas Vitner, anses ekskluderingsordningen som negativ sosial kontroll
- Tidligere medlemmer: Press om å døpe seg tidlig
- Ekskludering konsekvenser:
  - relasjoner med familie og venner
  - påvirket psykisk helse negativt

Endring

- Aldersgrense på 18 år for å melde seg inn i trossamfunn <u>som praktiserer ekskludering av barn</u>
- Alternativt: Aldersgrense for å melde seg inn i et trossamfunn der statsforvalteren har avdekket at det foregår negativ sosial kontroll

3. Beskyttelse av ekskluderte barn

Bakgrunn

- Erfaringsrapport: «Når tro og barndom kolliderer – omsorgssvikt i strenge religiøse miljøer, erfaringer og hjelpebehov» (under arbeid)
- Intervjuer med 12 personer som ble ekskludert fra trossamfunnet før de fylte 18 år.

Bakgrunn, fortsatt

- Flere ble kastet ut hjemmefra (yngste 13 år)
- Noen valgte selv å flytte ut som mindreårig.
- Av disse har mange ikke blitt fanget opp av hjelpapparatet.
- Andre fikk lov til å bo hjemme til de ble 18
- Når de var 18 måtte de klare seg selv
  - Kastet ut hjemmefra
  - Mistet foreldrekontakten

Bakgrunn, fortsatt

- For de som bodde hjemme til 18 år: Konfliktfullt og krevende.
- Noen tok selv kontakt med BVT og NAV, forklarte problemet, men ble ikke forstått.
- Havnet på siden av samfunnet, vært del av rusmiljøer
- Slitt med negative mestringsstrategier og har ikke fått god nok oppfølging av psykiske utfordringer.

Forslag:

- Samarbeid mellom BVT og trossamfunn når mindreårige blir ekskludert
- Er barnet registrert i «systemet», så kan de ha krav på oppfølging selv om de er 18, hvis de for eksempel blir kastet ut hjemmefra når de blir myndige

Eller:

- Et kontrollutvalg besøker menighetene
- Går gjennom blant annet innmeldte og utmeldte siden sist
- Fange opp mindreårige/ unge ekskluderte

4. Psykisk vold

UiO : Det juridiske fakultet

Barns rett til beskyttelse mot psykisk vold i trossamfunn

En vurdering av den nye trossamfunnsloven i lys av barns rett til beskyttelse mot psykisk vol og trossamfunns rett til religionsfrihet.

Av Julie Skjømming og Maria Holvik Høydal

Desember 2020

Funn

Trossamfunnsloven gir ikke tilstrekkelig beskyttelse mot psykisk vold i trossamfunn

Svakhet i lovtekst

- Loven sier at barnets rettigheter ikke skal krenkes.
- Men hva betyr dette?
- Hva forstår trossamfunnene selv?

- En tydeliggjøring av lovteksten. En forskrift anbefales.

Svakhet: Sanksjon som virkemiddel

- Det er frivillig for et trossamfunn å kreve støtte. Et trossamfunn kan dermed unndra seg kontroll om de ønsker.
- Bestemmelsen vil dermed ikke kunne følge opp disse barna.
- Mange menigheter klarer seg godt økonomisk uten statlig støtte
- Hvis tilskudd nektes: Hvordan følges trossamfunnet opp? Hvordan følges barna opp?

Hvem er de facto omsorgspersoner?

- Iflg masteroppgaven kan religiøse ledere anses som omsorgspersoner:
  - Pga den store innflytelsen en leder kan ha overfor sin menighet
  - Foreldre opptrer ikke alltid selvstendig og uavhengig av lederen

Når religiøse ledere er omsorgspersoner, gjør noe med disse argumentene:

- **«Menigheten kan ikke stå ansvarlig for alt det som skjer i hjemmene til menighetens medlemmer»**

Sum

Kan ikke skyve fra seg ansvaret på foreldrene

Trossamfunnet har ansvar når barn opplever psykisk vold

Ansvarliggjøring forebygger vold

Forslag om forbud mot psykisk vold i trossamfunn

- Vi har et lovverk som forbyr foreldre å utøve psykisk vold mot barn
- Det finnes ikke et lignende forbud for representanter for trossamfunn.

Forbudsbestemmelse, forslag til ordlyd

- *Barn i trossamfunnet må ikke bli utsatt for fysisk eller psykisk vold. Bruk av vold eller skremmende og plagsom oppførsel eller annen hensynsløs atferd overfor barnet er forbudt*
- En kontrollkomite kan informere om bestemmelsen og drøfte med trossamfunnet

Legaldefinisjon av psykisk vold

- Hva er psykisk vold?
- Liste opp relevante eksempler
- Vise til hvordan slik vold berøres av straffeloven
- Staten inviterer alle parter til å enes om en samtale for å finne en legaldefinisjon? Både repr for barn og repr for trossamfunn.

Eksempler

«Du kommer ikke til himmelen hvis du ikke….»

«Du er av Djevelens barn når du….»

«Du er ingenting verdt uten Gud»

….vårt forslag:

- Trossamfunn må utvikle egen strategiplan for å jobbe mot negativ sosial kontroll/ for barns rettigheter/ mot psykisk vold
- Bevisstgjøring
- Ikke bare de som mottar tilskudd, men alle registrerte trossamfunn
- En kontrollkomite følger opp arbeidet

5. Overgrepsproblematikk

Lært skepsis til storsamfunnet

- Opplært til å oppsøke intern bistand i menigheten
- Oppsøker sjeldent ekstern hjelp/ rådgivning

Problem

- Fokus på bibelsk synd framfor juridisk straffbar handling
- Fokus på “synderen” og straff.
- Mindre fokus på overgrepsutsattes hjelpebehov.
- Intern håndtering av overgrepssaker er problematisk. Tilgivelsesprinsipp brukt i sakene. Gjentakelsesfare.

Forslag

- En kontrollkomite bidrar til å gi opplæring i avvergingsplikten.
- Krav om rapportering vedr overgrep også bak i tid.
- Menigheten bør være pliktig i å gi informasjon om
  - Mulighet for politianmeldelse (samt veilede)
  - Hjelpeapparatet utenfor trossamfunnet (åndelig omsorg erstatter ikke behovet for terapi)
  - (En kontrollkomite følger opp dette)

Forslag, fortsatt

- Overgrepsutvalg i trossamfunn. Det bør være kvinner i dette utvalget, og de bør kurses slik at de har kompetanse på feltet. De bør samarbeide med en kontrollkomite og organisasjoner på feltet
- Strategiplan for å håndter overgrepssaker. En kontrollkomite følger opp.

Forslag, fortsatt

- Krav til religiøse ledere om ha tilstrekkelig kompetanse. Ansatte og frivillige bør få opplæring som inneholder grunnleggende informasjon om barn og seksuelle overgrep, hvordan gjenkjenne og hva man skal gjøre i tilfelle overgrep blir avdekket. En kontrollkomite følger opp.

6. Vold i nære relasjoner

De usynlige veggene mellom samfunn og menighet

Hindrer voldsutsatte hjelp

Fokus på intern hjelp istedenfor ekstern

Skepsis til hjelpeapparatet

Problem

- Voldsutsatte møtes ikke med nødvendig kompetanse.
- Tilgivelsesprinsippet, holde ut, lære noe, be, hva kan du forandre
- Forblir i voldelige relasjoner

Forslag

- Tillitsperson i menigheten som voldsutsatte kan henvende seg til
- Trossamfunn må samarbeide med organisasjoner med kompetanse på feltet, lære av dem
- Utvikle egen strategiplan mot vold i nære relasjoner, jobbe aktivt med holdninger. En kontrollkomite følger opp
- Menigheten må skape tillitt til samfunnet utenfor menigheten og hjelpeapparatet der, slik at det blir lettere å oppsøke hjelp
- Pliktig i å gi informasjon om mulighet for politianmeldelse og om hjelpeapparatet

7. Skremmende forkynnelse

Skremmende forkynnelse

- Skremmende informasjon om samfunnet/ framtiden som et middel for å kontrollere barna
- Flere forteller om en forkynnelse overfor barn som har vært svært skremmende og traumatisk
- Egne barnebøker med skremmende innhold (dommedag etc)
- De etterlyser kontroll av undervisningsmateriell rettet mot barn
- Også skeptiske til å delta på undervisningen på menighetens møter. Voksne kan tåle informasjon om onde makter, straff fra Gud etc, men ikke barn

Eksempel

«Jeg husker at jeg mentalt forberedte meg på å kunne bli torturert, på hvilke måter, og hva jeg da måtte / ikke måtte gjøre. At jeg for eksempel samtidig som jeg ble torturert ikke røpte hvor de andre medlemmene av menigheten hadde gjemt seg»

Forslag

- Strategiplan mot psykisk vold/ forbudsbestemmelse mot psykisk vold i trossamfunn
- En kontrollkomite gjennomgår bøker og undervisningsopplegg rettet mot barn
- Alternative gudstjenester/ menighetsmøter for barn?

8. LHBTIQ+

Case

- Ekteparet Knudsen tilhører menigheten Jehovas Vitner
- På et flyktningmottak fikk de kontakt med en liten familie med mor og to barn, de følger familien i mange år
- Når mor ikke lenger kan ha omsorgen for barna, får ekteparet Knudsen bli fosterforeldre for barna Omar og Maya.
- Barna er vokst opp i menigheten, og er «døpte forkynnere»
- Maya er nå 16 år, betrakter seg selv som gutt og vil kalles Michael. Har jentekjæreste.

Problem

- Ekteparet Knudsens tro:
  - LHBTIQ+ aksepteres ikke
  - Blir barnet ekskludert fra menigheten, må foreldrene bryte kontakt med barnet (i ulik grad avhengig av alder)
- BVT har gitt tillit til familien Knudsen gjennom å akseptere dem som fosterforeldre til et barn som familien nå kan vende ryggen
- Burde de ha vært akseptert i utgangspunktet? Burde de blitt intervjuet om slike mulige scenarier for framtiden?

Krav for å bli fosterforeldre

- Trostilhørighet bør være inkluderende/ aksepterende overfor LHBTIQ+-personer
- Trossamfunnet de tilhører praktiserer ikke ekskludering av barn
- Hvis det er avdekket at trossamfunnet de tilhører utøver negativ sosial kontroll bør de ikke godkjennes som fosterforeldre

9. Privatskoler som hindrer integrering

Bakgrunn

- Enkelte lukkede trossamfunn har egne skoler
- Skolen bidrar til å holde barna adskilt fra storsamfunnet, manglende integrering, kunnskapshull om kultur
- Også en arena for å utøve negativ sosial kontroll
- Lovverket i dag hindrer etablering av muslimske friskoler, frykt for manglende integrering. Ser man at dette også kan skje i kristne friskoler?

Utbrytere om betydningen av den offentlige skolen

- Ble deres eneste «normale» opplevelse i oppveksten
- Uttrykker takknemlighet for at de ikke gikk på menighetsskole
- Vindu til storsamfunnet
- Muligheten til å bli sett og fulgt opp

Forslag

- Elever melder om manglende tilsyn. Bedre oppfølging av religiøse privatskoler. Et kontrollutvalg følger opp?
- Noen ønsker forbud mot religiøse privatskoler for de under 16 år.
- Hvordan hindre at lukkede trossamfunn får drive egne skoler?
- Krav til religiøse privatskoler om at trossamfunnet deltar i religiøse samarbeidsnettverk? Er inkluderende overfor LHBTIQ+-elever? Ikke utøver negativ sosial kontroll?

Offentlige skoler, der mange elever hører til et lukket religiøst miljø

CASE «De hvite englene» og Kvænangen skole

- Stor foreldregruppe fra «De hvite englene»
- Krever tilpasset undervisning som ikke bryter med deres tro (kultur, historie, religion, biologi, zoologi)
- Foreldrene truer å barna ut av skolen, opprette eget undervisningstilbud
- Sender inn klage på skolen/ lærer til fylkeskommunen, viser til trosfrihet.
- Lærere står i skvis, opplæringsloven vs hensyn til foreldrenes trosfrihet.
- Hensynet til barna veier tungt, velger å føye foreldrene.
- Ny rektor forsøker endring, møter kraftig motstand, slutter i jobben etterhvert
- Endringer hindret, hensynet til foreldrenes krav vinner
- Offentlig skole, men…?

Forslag

- Skolens ansatte var usikre på lovverket
- Opplæringsloven vs foreldrenes trosfrihet

- Kan lærere få opplæring i slike caser, slik at de tar rett avgjørelse hvis de står foran samme dilemma?

Forslag

- Rektor sto alene i denne saken, måtte selv finne ut hvordan få støtte til å få forandring
- Skolene og særlig ledelsen må kjenne til Kompetanseteamet mot negativ sosial kontroll, slik at de vet hvor de kan få rask hjelp

10. Misjonering på flyktningmottak etc

Bakgrunn

Foreldre ble forkynt for på mottak («gratis norskkurs» gjennom bibelstudie)

→

Blir aktive i menigheten

→

Barna hindres å bli integrert i storsamfunnet

↓

Opplever dobbelt sett utfordringer, også når de bryter med miljøet.

→

Hjelpeapparatet ser utseendet, hekter utfordringene til fremmedkultur, forstår ikke det religiøse aspektet

Forslag

Ikke bruke flyktninger som misjoneringsmuligheter

Oppsummering

1. Mindreårige og seksualitet
2. Aldersgrense for innmelding i miljøer som ekskluderer barn
3. Beskyttelse av ekskluderte barn
4. Psykisk vold
5. Overgrepsproblematikk
6. Vold i nære relasjoner
7. Skremmende forkynnelse
8. LHBTIQ+
9. Religiøse privatskoler
10. Misjonering på flyktningmottak

Det var alt fra meg!

hilde@hjelpekilden.no